

VEGYESEK.

Beczkó 1634-iki rendtartásához. A „Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle“ f. é. 269. s köv. lapján olvasható „Beczkó város 1634-iki rendtartása“, mely tanulságosan világítja meg Beczkó mezőváros akkori községi viszonyait és kormányzását, legyen szabad e rendtartás bővebb megértéséhez a trencsénmegyei és az Országos Levéltár idevonatkozó adataival Beczkó akkori községi életét megvilágítani.

Az 1598. év fordulópont Beczkó történetében, mely az emelkedés és a hanyatlás határát képezi.

Trencsén vármegyében akkor 16 nagy uradalom volt, 13 várral: Trencsén 34, Beczkó 14, Besztercze 26, Létava 22, Bicse 21, Sztrecsén 16, Budetin 24, Lednicze 26, Ugrócz 19, Kassza 12, Oroszlánkő 7, Óvár 10 és Illava 8 faluval. Ezenkívül három egyházi uradalom, melynek nem volt vára: a nyitrai püspök uradalma 10, az esztergomi érseké 5 és a szkalkai apáté 5 faluval.

Ezen váruradalmak sorában második helyen állott *Beczkó vára* 2 mezőváros és 12 faluval: Beczkó mezőváros 23 nemesi és 218 parasztházzal, Vág-Ujhely mezőváros 43 házzal (több lehetett), Krivoszud 32, Kálnicz 23, Kocsócz 13, Alsó- és Felső-Vezka 20, Bosác 101, Leszkó 126, Zernye 53, Révfalu 32, Haluzsics 121, Csütörtök 24, Ivánócz 64, Milicsz 58 házzal.

A várban laktak: Nádasdy Ferencz, Derzsffy Ferencz, a Rátkay-család és alsólvivai Bánffy Anna, Stibor leánya, férjének utolsó fiúgi örököse.

A városban a következő nemesek laktak: Rátkay Péter, Bársony Emánuel, Pikulay István, Rakolupszky János, Winciczky Fülöp, Dobrussovsky Venczel, Ürményi János, Maloveczky János, Rederis János, Wilsiczky István, Haurnyi András, Keöszeghy Márton, Simonffy Ferencz, Kún János, Névedy Bálint, Szombathy György, Kardoss Miklós, Fóris Gáspár, Posgay György, Rácsay Miklós, Thúróczgy György, Falussy Miklós, Szemenyey János.

Ezen nemesek állottak Beczkó védelmezői élén, midőn a török-tár sereg 1599. október hónapban a kerített várost megtámadta, de

azt bevenni nem bírta. Ámbár a város és vár megszabadult a török ostrom alól, mégis megjöttek annak szomorú következményei. A város falán kívül állott házakat, gazdasági épületeket és kerteket a török feladta, kiélte, a szőlőkben volt pinczékét feltörte, borait megitta vagy elfolyatta. E csapások annyira elriaszták Beczkó lakóit, hogy a következő 1600. évben a lakott parasztházak száma 218-ról 202-re, 1602-ben 156, 1603-ban, Bocskay István háborus mozgalmi hírére pedig 100-ra apadt le.

Csak a háboru után kezdett Beczkó népessége újra emelkedni. Az 1609. évi adatok szerint nemesi ház volt 36, jobbágyi 69, zselléri 64, összesen tehát 169.

Ennek megfelelően Beczkó mezőváros adózó portáinak száma az 1590. évi török ostrom előtti években 52, de már 1609-ben csak 24 volt. 1613-ban a jobbágyokra 17, a zsellérekre 4 porta esett; 1625-ben a megelőző évi árvíz s egy utcának teljes leégése után, a 63 jobbágy 10, a 40 zsellér 2 portával rovatott meg, 20 jobbágy pedig otthagya birtokát.

Ilyen állapotban volt Beczkó, midőn 1633-ban a nemes urak elérkezettnek látták az időt, hogy ne csak a nép sorsán, hanem a városi pénztár állapotán is segítsenek.

Ezen évben a nemes urak közül a várban laktak: Nádasdy Ferencz, Esterházy Dániel, Révay László, Pongrácz János, Szunyogh Gáspár, Máriássy János, Justh András és a Rátkay-család.

A városban laktak: Bársony Zsigmond, Rakolupszky János, Mednyánszky Jónás, Wilcsiczky Pál özvegye, Wilcsiczky István árvái, Keőszeghy Márton, Bogáty András, Bogáty Ferencz, Kardoss Miklós özvegye, Kún János özvegye, Horváth Ádám, Szemenyey János, Fekete Jakab, Thúróczy György, Gyeörkess Miklós, Szombathy János, Névedy András, Zongor Mihály, Rácsay Miklós, Falussy Miklós, Szalay Imre, Szalay Tamás, Serratoris Dániel plebános.

E nemes urak, mint közbirtokosok, oly községi rendtartás kidolgozásában állapodtak meg, mely a nép újabb megterhelése nélkül a város jövedelmeit szaporítsa s a rendet és jó erkölcsöt szilárdítsa. Az 1634. május 8-án aláírt és megpecsételt rendtartás tehát szerződési jellegű.

A közbirtokosság a maga kebeléből községfelügyelőket nevez ki, kik a város jövedelmeit behajtják és ellenőrzik s teljhatalommal intézkednek a város összes ügyeiben s a jó erkölcsök biztosítására még az éjjeli praszkákat, azaz fonókákat is eltiltják.

Az ötödik pont úgy értendő, hogy a város hármassal körülvett még

árok és sáncz építtessék, mely a Vág vizének áradása ellen is védelmül szolgálhasson.

E 18 pontból álló községi rendtartással lépett tehát először közös elhatározásra a beczkői közbirtokosság.

Dr. Szombathy Ignác.

Magyar gazdaszövetség terve 1817-ből. *Szily Kálmán* a M. Tud. Akadémia főttkára, családi levéltárából a következő érdekes adatokat volt szives rendelkezésünkre bocsátani. *Szentkirályi László* Pest vármegye alispánjához valaki egy tervet nyújtott be 1817-ben, „*hogya hazánkban egy, a mezei gazdálkodásra és annak előmenetelére ügyelő szövetség szerveztessék*“, melynek célja a gazdaságra vonatkozó hasznos tudnivalók, teendők följegyzése, összeállítása és kinyomatása volna, hogy ez által akár kisebb, akár nagyobb birtokosoknak némi utmutatás álljon rendelkezésükre s a gazda, ha gazdaságában javítást akar eszközölni — külföldi könyvek után indulva — ne legyen kénytelen saját kárán tanulni.

E gazdaszövetség tagjaivá az ország ügyes és szorgalmas gazdáit kellene kiválasztani, a Pesthez közel lakó tagok közül pedig igazgatóságot alakítani, mely titkárt tart és levéltárat állítana föl; a tartandó gyűléseken mindamelllett az összes tagoknak felszólalási joguk volna. Ezen igazgatóság a hazai gazdaság minden ágának felvirágoztatására az ország legtávolabb részeiben lévő tagokkal érintkezne, hozzájuk kérdéseket intézne, „*próbatételeket*“ állítana fel; viszont ezek tapasztalataikat bejelentik, tanácsot kérnek. A szövetség a gazdaság körül a külföldön feltalált gépeket megszerezne és próbákat eszközölné.

A szövetség költségeinek fedezésére nézve azt ajánlja, hogy a gazdák által így összegyűjtött tapasztalatoknak alapján egy magyar, német és tót nyelven szerkesztett gazdasági naptárt kellene összeállítani, amit kizárólag a gazdaszövetség árusítana. E naptárnak aztán különböző rubrikái volnának, amelyekbe minden gazda bejegyezhetné, hogy milyen termése volt mindenkiből, milyen időjárás mellett, és mivel a tervező szentül meg volt győződve, hogy ebből a jövő termésekre lehet következtetni, a gazdaszövetség az év végén az egyes gazdaktól az ilyen módon kitöltött naptárakat beszedvén, ezek alapján az ország csillagásza által a lefolyt esztendő időjárását megállapítván, egyszersmind a jövő évre is utmutatóul szolgálna a gazdáknak.

Az e célból alakítandó társaság „*fő oltalmazó*“-ja gyanánt sikerült az alispánnak József cs. és kir. főherceget, az ország nádorát megnyernie, s e gazdaszövetség megalakítása céljából pedig 1817. aug. 24-én tartandó ülésre meghívta báró Bruder József és gróf Brunswick Ferencz cs. és kir. kamarásokat, Csekonics József generálist,